

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1705

IX. De Substitutione Directa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62668](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62668)

160. ultra ejus vires præstanda ante judicis sententiam non teneri, plerique agnoscunt & tradit *cit.* Molina n. 22.

160. Sexto, multò minus Quartæ deductio permittitur hæredi, qui de bonis hæreditariis aliquid furrupuisse, detraxisse vel occultasse fuerit convictus, *cit.* Novell. cap. 2. pr. V. Sancimus. Hòc tamen casu Falcidiæ deductionem non in totum, sed de re solummodo subtrahita jmpediri, *arg.* l. Falcidiæ 26. ff. ad L. cit., notat *cit.* Barri iii. §. n. 2.

161. Septimò, hæres, qui à judice admotus intra annum testatoris iussa, sive ejus dispositionem non fuerit executus, Novell. cap. 1. cit. Qua de re sermo redditur n. 288.

162. Octavò, hæres, qui legata integra solvit. Quo tamen casu interest, an id fecerit, integra deberi sciens, vel ignorans; cum, si id sciens prudensque fecit, de solutis partem detrahare ad Quartæ complementum nequeat; quod, indebitum scienter & consultò solvens, donasse præsumatur, *arg.* l. Cujus 53. ff. de R. J.

163. Si autem solvit ignorans, locus, imò opus est alterà distinctione inter ignorantiam; si enim integra solvit errore Juris, puta ignarus Falcidiæ legis, indebitè solvit portionis repetitionem non habet, l. Error facti 9. C. ad L. cit. Nisi sit persona, in qua Juris ignorantia toleratur, *cit.* Molina n. 16. & Haunold. Tract. 7. n. 396. Si verò legata integra solvit errore solutis facti; quòd v.g. post ea soluta appareat inopinatum æs alienum, sive debita antè ignorata: & hæreditatè, quàm antè existimabatur, esse minorem, errore detectò hæres ad Quartæ complementum necessariam portionem repetere de solutis, & de nondum solutis detrahare potest, l. Error *cit.* Quin tali casu portionem de solutis Jure sibi competentem non solum repetere hæres: sed eam,

tanquam rem alienam indebitè receptam, restituere legatarius in conscientia tenetur, si eam hæredis errore indebitè solutam sciat, ut cum Panormit. in c. Quia plerique 8. de Immunit. Eccles. n. 16. & 17. Molina l. cit. n. 21. & aliis rectè observat Haunoldus n. 357.

164. Nonò, si testator certam aliquam rem legavit, adjectò modò; ut à legatario nequeat alienari, sed successoribus debeat relinqui, & perpetuò in familia permanere, Falcidiam ex ea detrahi non posse, defumitur ex *Aub. Sed & ea C. ad L. cit. & Novell. l. cap. 1.* Ratio est; quòd, hòc modò rem legandò, Quartæ deductionem tacitè prohibuisse testator censetur, Menoch. Lib. 4. præsumpt. 198. n. 25. *cit.* Molina n. 11. & Barri iii. §. num. 21.

ARTICULUS IX.

De Substitutione Directa,

SUMMARIUM.

- 165. Substitutionis definitio & divisio in Directam & Indirectam,
- 166. Directa in Vulgarem, Pupillarem, Exemplarem, Reciprocam & Compendiosam,
- 167. Vulgari in casum, quò institutus hæres non erit,
- 168. Et diversimodè substitutio fit:
- 169. Vimque habet, si in hæres esse non potuerit, vel noluerit;
- 170. Ut, institutio deficiente, substitutus succedat,
- 171. Excludò ipsius hærede & cohærede:
- 172. Aliquando etiam eò Professò Religionem,
- 173. Sub-

N n a

173. Sub-

173. Substitutio cessat, cum hereditatem adit institutus :
174. Nisi iste restituatur adversus aditionem hereditariae,
175. Vel ista ei, defuncti voluntatem non exequenti, auferatur.
176. Eadem cessat obitu substituti ante institutum.
177. Pupillari in casum mortis ante pubertatem,
178. A patre impuberi, in sua potestate constituto,
179. Suaque morte in alterius potestatem non recasuro,
180. Suaque testamento non praterito,
181. Et hereditatis aditionem non omitteenti haeres subrogatur.
182. Differentia hujus substitutionis à Vulgari :
183. Qua tacite in Pupillari expressa,
184. Et vicissim ista in expressa Vulgari continetur :
185. Nisi contraria voluntas testatoris refragetur.
186. Eveniente casu illò, succedit substitutus,
187. Aliquando patri, aliquando filio ejus impuberi,
188. Exclusà matre vè Pupillaris expressa,
189. Et versimiliter etiam tacite Vulgaris, expressa comprehense.
190. Exemplari filio Furioso &c. haeres substituitur,
191. A patre, vel etiam matre :
192. Si ante furorem ipse sibi testamentum non fecerit,
193. Et à parente haeres sit institutus.
194. Exemplariter substitutus succedit, Si institutus in furore &c.
195. Non etiam, si sanà mente decesserit.
196. Reciproca continet plures substitutiones simplices :
197. *Que omnibus sibi invicem substitutis equaliter conveniunt.*
198. *Compendiosa verbis generalibus complectitur diversa tempora & aetates.*

Substitutio generatim, prout non in hereditate duntaxat, sed in Legatio quoque & Donatione mortis causa fieri potest, secundum Covarruviam in c. Raynuius 16. §. 4. n. 1. & Molinam Trañt. 2. de j. & j. diff. 182. n. 1. est Ulnius vel plurium in alterius vel aliorum locum ad rem aliquam in ultima voluntate vocatio. Pressius autem, & ut DD. passim solet, accepta est Vocatio ad hereditatem, vel istius partem, si in hereditatis partem quis institutus est, in locum alterius, scilicet heredis institui: quæ quòd verbis directis vel obliquis fieri queat, in Directam presentis, & Obliquam sive Indirectam atque, ut nuncupari solet, Fideicommissariam, sequenti declarandam, dividi solet.

Directa est, per quam substitutus immediatè & sine ministerio alterius instituti hereditatem testatoris consequitur: sicut contingit, quando iste heredem substituit verbis, *Titius haeres esto*: si haeres non erit, *Cajus haeres esto*; his enim & similibus verbis Titio substituitur Cajus, conditione *Si Titius haeres non erit* eveniente, hereditatem immediatè & proprià manu, non verò alterius instituti, scilicet Titii, ministeriò consequitur. Cap. 180. jus Directæ institutionis species à DD. quibusdam tres, scilicet Vulgaris, Pupillaris & Exemplaris: ab aliis quinque referri, & tribus illis addi solent Compendiosa & Reciproca: quæ tamen, sicut & substitutio Militaris revocantur ad priores; quòd ab iis non differant, nisi loci verborum formà & conceptione, ut observant Canisius in c. Raynuius cit. n. 1. & Loacius in ff. de Vulg. substit. m. 1. Subst.

167. Substitutio vulgaris, quâ, ut ipsum nomen indicat, cuicumque ætati & personæ instituta in casum vulgarem substituitur, à Duareno de *Vulg. & pupill. substit.* cap. 4. & Haunoldo *Tom. 2. de J. & J. Tract. 7. n. 10.* esse dicitur, quâ hæres secundum instituitur in casum, quò primus hæres non erit, sive in eventum & locum primi hæredis deficientis: ubi nomen *Primi* quicumque prius institutus, &c. *Secundi* nomine quicumque, prius instituto ac deficienti substitutus intelligitur; potest enim testator plures hæredum subordinaciones & gradus constitueret, v.g. *Titius mihi hæres esto. Si Titius hæres non erit, Cajus hæres esto. Si is non erit, hæres esto Sempronius. Si iste non erit, Mevius hæres esto,* & sic deinceps quotisque testator volet, l. 1. *pr. & l. Quidam 30. ff. de Vulg. & pupill. substit.* ne enim ille, eò, quem instituit, hæreditatem adire non volente, vel non valente, institutus decedat, in casum & locum prius instituti deficientis ei unum vel plures subrogare est permillum, Harprecht *in pr. Instit. de Vulg. substit. n. 13. & ibi Manzius à n. 1.*

168. Neque solum unus uni, v.g. Titio Cajus, sed etiam uni plures, v.g. eidem Titio Cajus & Sempronius: & è contrario unus pluribus institutus, v.g. Titio & Cajus Mevius, ita substitui à testatore possunt, Quin etiam plurium singuli in locum singulorum institutorum subrogari hæc formâ, *Titium & Cajum hæres instituo. Si Titius hæres non erit, in ipsius partem Sempronium. Si Cajus hæres non erit, in ejus locum Mevium substituo,* §. 1. *Instit. ibid.* cum enim testator rerum suarum moderator & arbiter sit, de iis disponere quòvis modò jure non reprobato pro suæ voluntatis arbitrio potest, cit. Harprecht & Manzius *in §. 1. cit. utraque à n. 1.*

An substitutio in casum, quò institutus hæres esse non poterit, etiam in casum, quò hæres esse noluerit: & vicissim in casum, quò is hæres esse noluerit, in casum, quò esse non poterit, sive an substitutus in casum impotentia, ut DD. loquuntur, in casum voluntatis & vicissim substitutus præsumatur, controversia, in eaque frequentiori calculò recepta est Affirmativa: quæ desumi solet ex l. *Tertius 25. ff. de Lib. & posth.* cujus §. 1. filia instituta in casum, si esset paritura, instituta præsumitur in casum, quò ea, ignorante patre, jam ante enixa fuit: & ex l. *Si mater 3. C. de Instit. & substit.* ubi à matre institutus in casum mortis paternæ, etiam in emancipationis eventum institutus censetur. Unde Regulæ inflat tradunt, dispositionem testatoris in uno casu ad alium casum extendi ex verisimili conjectura de illius mente; ne intestatus decedat, *arg. l. In testamento 12. ff. de R. J. Bartol. in l. 1. ff. de Vulg. & pup. substit. n. 12.* Grassus §. *Substitutio 9. & n. 7.* Gomez *Tom. 1. var. cap. 3. num. 10.* Covarruv. *cit. §. 4. n. 5.* Menoch. *Lib. 4. præsumpt. 65. n. 2. cit.* Molina *disp. 183. n. 2.* & Perez *in C. de Impub. substit. n. 3.* & alii, textus in contrarium allegari solitos exaudientes de casu, quò de contraria voluntate testatoris constat.

Effectus hujus substitutionis est, quòd hærede institutò, qui hæreditatem adire vel noluit, vel ex quacunque causa non potuit, deficiente, locus fiat substituto; ut per eum sustineatur voluntas testatoris: & huic in bonis ipse, non institui hæres, neque etiam ei adjunctus sive cohæres, succedat, l. *Quamdiu 69. ff. de Acquir. hæred. & l. Equissimo 2. §. 8. ff. de Bonor. poss. secund. tab.* Ratio de instituti hærede est; quia hæreditatem ab instituto non aditam ad ejus hæredes transmitti, nec veteres nec novæ Leges permit-

N u n 2

171. permittunt, ait Imp. l. Unica, §. f. C. de Caduc. toll. Nisi hæres institutus sit ex ipsius testatoris liberis; talis enim hæreditatem non aditam (non etiam repudiatam) ad descendentes suos utriusque sexus transmittit beneficiò l. Unic. C. De his, qui ante apert. tab. Gomez Tom. 2. var. cap. 3. n. 14. Canisius in c. cit. n. 25. & Zæsius in ff. de Vulg. & pupill. subst. n. 4. De instituti cohærede ratio est; quòd substitutio vulgaris potior sit jure accrescendi, quòd aliàs est inter cohæredes; quia ex una, substitutio est provisio hominis in eum casum, quo institutus hæres non erit; jus autem accrescendi est provisio legis, præsumptis testatorem, qui in casum instituti deficientis non providit, per substitutionem voluisse unius deficientis portionem alteri accrescere; ne pro parte testatus, pro parte intestatus decedat, cit. Canisius n. 25. Zæsius n. 5. & Haunoldus Tom. 2. de J. & J. Tract. 7. num. 46.

172. Dubium est, an, institutò Religionem professò, admittatur vel excludatur ei substitutus. Qua in re discrimen statuendum est inter Religiones; cum, si institutus Religionem hæreditaria successione incapax professus sit, extra omnem dubitationem substitutus admittatur; quòd, cum tali Professo testatoris morte delata hæreditas, neque ab ipso, neque à Religione vel Monasterio adiri possit, conditio, Si hæres non erit, sub qua fuit institutus, sit adimpleta. Si verò Religio successione est capax, institutò eam professò substitutum excludi, communi DD. suffragio est receptum, cum; quòd Novell. 123. cap. 37. Monasterii favore sublata sint omnia onera substitutionum: tum verò; quòd cum Religio, sus ipsà professione se suaque bona & jura omnia transferat in monasterium, Auth. Ingressi C. de SS. Eccles. in hoc etiam

transferatur jus delatam hæreditatem adeundi, & ejus additione excludendi substitutum, Panormit. in c. In presentia 2. de Probat. n. 36. Zæsius de Vulg. subst. n. 25. Dauth. de Vulg. subst. n. 125. Sententiam hanc Germaniæ notissimam præsertim receptam asserentes, & cit. Haunold. n. 40. qua de re ad Rubric. seq. sermo tradibit.

Expirat substitutio vulgaris Imperio, & ejus additione hæreditatis ab instituto, l. Post aditam 5. C. de Impub. subst. quia deficiente conditione deficit actus conditionatus: instituto autem hæreditatem adeunte deficit conditio, sub qua substitutus vocatus est ad hæreditatem; atque in etiam petitio hæreditatis, ad quam conditione est vocatus. Ubi

Dubium est, an, si institutus minoris hæreditatem jam aditam in integrum restitutionis auxilio repudiat, ad hæreditatem substitutus, ab intestatò veniens, bus exclusus, admittatur: Quòd communi cit. Duarenus cap. 10. & Zæsius n. 19. merito affirmant Donellus Lib. 6. Comment. cap. 24. cit. Perez n. 7. & Haunold. n. 242. cum eò casu hæreditatem ad substitutum perventuram, aperte proditum sit l. Ex contractu 44. ff. de Re judic. & evincatur perspicuà ratione; quia in integrum restitutione in pristinum statum omnia reducuntur perinde, ac si nihil actum fuisset. Unde ex adita & restitutionis beneficiò iterum repudiata hæreditate minor hæres non re, sed solo nomine dicitur: & ipsà ejus restitutione substitutio convalescit; cum ex testatoris mente substitutus in eum casum excludatur, quò institutus re & nomine hæres existit; ut per eum suprema voluntas ac dispositio sustineatur: quòd cum hæreditatis additione & hanc locum repudiatione non fiat, locus erit substituto; ut testamentum per eum conservetur. Ita

cur. Ita DD. *cit. l. Ait Prator 7. §. 10. ff. de Minoribus* dispositionem, in contrarium allegari solitam, ex speciali ratione in solo seruo substituto procedere, momentes.

175. Simili modo, si institutus post aditam hereditatem testatoris voluntate, cum à iudice admonitus esset, atque etiam posset, intra annum exequi neglexit, atque idcirco hereditate excidit, substituto locus erit: dummodo de executione faciendi cautionem præstet, *Auth. Hoc amplius C. de Fideicommiss. Ratio* est; quod ejusmodi negligentia & privatione res reducat in statum, in quo fuit ante aditionem; ut, quasi hereditate non adita, substitutio reviviscat, *Barri de Test. & intest. Lib. 3. tit. 7. n. 15. & Haunold, n. 22.*

176. Dein substitutio expirat morte substituti, decedentis ante institutum; ut ad illius heredes nihil transmittatur, *l. Unica §. 5. cit. C. de Caduc. toll.* Non etiam morte instituti ante testatorem; cum tali casu substitutio revocetur ad institutionem; ut substitutus in primum gradum evadat & testatori succedat loco instituti, *l. Si pater 26. ff. de Vulg. & pupil. subst. ubi Læsius n. 10. & 12. Perez in C. de Impub. subst. n. 6. & 7. & Haunold, Traët. 7. cit. n. 21.*

177. Pupillaris substitutio est, quæ quis impuberem in sua potestate constitutum, & per mortem suam in alterius potestatem non recasurum, heredem instituit, eique alium heredem substituit sub conditione sive in casum, quò is ante pubertatis annos decesserit, ut ex *pr. Instit. de Pupill. subst. §. 1. n. 2. ff. de Vulg. & pup. subst. desumunt citr. Covarruv. §. 5. n. 1. Molina disp. 182. n. 10. & Haunold, n. 52.* Patria enim potestatis ratione Romanis moribus introductum, & utroque Jure, *pr. & l. 1. cit. & c. 1. §.*

fin. in 6. receptum est in favorem liberorum impuberum; ut, cum ob iudicii imbecillitatem testamenti condendi jus ante pubertatem ipsi non habeant; §. 2. *Instit. Quibus test. fac. non permitt.* heredes ipsi scribere vel nuncupare parens valeat; ne prorsus intestati decedant, *pr. & §. 1. cit.* ubi ejus hæc forma traditur, *Titius filius meus heres mihi esto; & si heres non erit; vel heres erit, sed prius moriatur, quam in suam tutelam venerit*, id est, quam pubes factus fuerit, *Cajus heres esto, citr. Canisius n. 29. & Manzius in pr. cit. n. 1.*

Ut autem hæc substitutio Jure subsistat, requiruntur varia, & Primò quidem; ut is, cui substituitur, tempore mortis testatoris sit in ejus potestate, aut saltem posthumus in utero existens, *pr. cit. l. Moribus 2. pr. & l. Cohæredi 41. §. 2. ff. de Vulg. & pupil. subst.* quia substitutio est effectus patriæ potestatis, liberos ei, in cuius potestate sunt, ita conjungentis; ut quasi una cum eo persona, utriusque patrimonium & testamentum unum; ac proinde pater in sua potestate constituto heredem substituendò, eum quodammodo sibi substituere videatur: quantumvis re ipsa duo: vel, si unum, duarum causarum sit testamentum, eoque à testatore alteri sit substitutum.

Secundò; ut is, cui substituitur, sit impubes, hoc est, scemina duodecimum & mas decimum quartum ætatis annum nondum egressus, *l. & pr. cit.* cum enim, substitutione hæc permiffa, ei tantum prospectum sit, qui testamentum condere ipse non potest, eam in pubere, testamentificationem habente, cessare est necesse. Miles tamen etiam ultra pubertatem substituere potest; ut, institutò post pubertatem decedente, ei substitutus saltem admittatur ad bona, quæ iste

quæ iste à patre est consecutus, *l. Censorio* 15. ff. de *Vulg. & pupill. subst.* Gomez *Lib. 1. Var. cap. 7. n. 4. & cit. Manzius in §. fin. n. 6.*

179. Tertio; ut impubes testatoris morte non recidat in potestatem aliterius: sed sui juris efficiatur, *l. Moribus* & §. 2. *cit.* Unde avus nepoti, istius patre vivente, ita substituere non potest; quia pupillariter substituitur impuberi, qui testatoris morte futurus est pupillus: qualis avi morte futurus non est impubes, cujus pater vivit. Speciali tamen privilegio miles filio, sui juris non futuro, substituere potest, per textum aut communem intellectum *l. Cum filiusfamilias* 28. ff. de *Testam. milit.*

Quarto; ut testator testamentum prius sibi fecerit, *l. Moribus* *cit.* §. 4. quia substitutio est pars accessoria testamenti paterni, *l. cit.* §. 5. Ubi an Testamentò non solenni, inter liberos tamen validò, facta substitutio Jure subsistat, ambiguum est: & multùm refert, an filio filiaevæ alius ex liberis, vel extraneus sit substitutus; cùm, si alius ex illis, testamentum purè inter liberos factum validumque sit: si verò extraneus substitutus sit, propter ejus admixtionem, id pro non factò quoad substitutionem haberi, sit necesse, ex *l. Hæc consultissima* 21. §. 1. *C. de Testament. cit.* Haunold. n. 67.

180. Quintò; ut impubes, cui substituitur, hæres instituatur vel exhæredetur; quia præteritis non rectè substituitur; cùm filii præterito testamentum patris reddat nullum; ut, eò corrumpente, etiam corrumpat substitutio Pupillaris.

181. Sextò; ut ex testamento hæreditas adeatur; quia aditionis omissione testamentum paternum corrumpit; ut in consequentiam etiam pupillaris substitutio evanescat. *l. cit.* §. 2. Nisi testamentum

sit Militis: *l. Miles* 41. §. fin. ff. de *Testam. milit.* vel institutus hæreditatem ab intestato; quia, institutò hæreditatem ab intestato adeunte, substitutò præter servat, *l. Moribus* *cit.* §. 1. *cit.* *Cañinus* n. 30. *Perez* à n. 11. *Zæsius* à n. 24. & *Manzius in pr. cit.* à n. 4. Ex dictis

Patet imprimis luculentum & non unum discrimen, intercedens inter Pupillarem & Vulgarem substitutiones; cum istà à quovis testatore, & cuius hæres instituto: Pupillari verò à solo patre, qui liberos in potestate constitutos hæres substituatur. Præterea Vulgaris substitutus hæres fiat in casum, quò institutus hæres non extiterit: Pupillari verò substitutus in casum, quò impubes hæres extiterit: & post hæreditatem non aditam, ante pubertatem decesserit, hæres fiat; itaque simul duas, scilicet à patre & à filio relictam, quasi unam hæreditatem consequatur, *cit.* *Perez* n. 11. & *Zæsius* n. 18.

Patet deinde, in Pupillari substitutione expressa contineri tacitam Vulgarem; cùm pater Titio impuberi pupillariter, id est, si hæres extiterit & in pubertate decesserit, Caium substituendo, hunc etiam in casum, quò Titius hæres non erit, substituisse; itaque ad Caium sicut omnia filii, sic sua quoque bona pervenire voluisse censetur, *l. Jam hæc pupill. 4. pr. ff. de Vulg. & pup. subst.* E dicitur, si substitutio Vulgaris expressa, impuberi à patre facta, continet tacitam Pupillarem; ut, si pater testamentò scribat, *Hæredem instituo Titium filium meum impuberem, si is hæres non erit, Caium hæres esto*, Caium Titio substituisse prædicatur etiam in casum, quò is hæres extiterit & decesserit ante pubertatem, *pr. cit. l. Quamvis* 4. *C. de Impub. subst.* Quod Jure ita sancitum est non contra: sed ex præsumpta mente testatoris eum quem in

quem in unum casum substituit, in alterum quoque substituitur, si de eo cogitasset. Unde consequens est casu, quò de contraria eius voluntate constaret, ei dispositioni locum non fore: sed præsumptionem veritati & competenti testatoris intentioni cessuram. De mente autem contraria luculenter constaret, si testator in utrumque casum substitueret separatim, v.g. scribendò, *Heredem instituo Titium filium meum, si is haeres non erit, ei substituo Caium. Si haeres erit & impubes decesserit, Mavius haeres erit, l. Cum ex filio 39. §. 1. ff. de Vulg. & pup. subst. uti &*, si testator filio impuberi adhaeret cohæredem puberem vel extraneum, iisque substitueret unâ oratione, si haeres non erunt: ut si ita scriberet, *Instituto Titium filium meum impubere & uxorem meam. Si filius & uxor mea haeres non erunt, Cajus haeres esto*; cum enim substitutio in eum casum facta iudicetur, quò utrique substitui potuit, ad vitandam inæqualitatem; ne unus geminâ, alter una viâ ad hæreditatem vocatus videatur: & utrique pupillariter substitui non poterit; quòd unus duntaxat impubes sit, utrique vulgariter tantum substitutum præsumitur, *l. Quamvis cit. cit. Molina disp. 184. n. 15. Perez n. 10. & Haunold. à n. 69.*

186. Effectus huius substitutionis varii, & præcipuè tres sunt. Primus; quòd, sicut in Vulgari substitutione, existente conditione, ad pupilli hæreditatem substitutus admittatur: eaque deficiente ab ista removeatur. Alter; quòd eius vi substitutus aliquando ipsi patri, aliquando pupillo, à patre instituto, hæres fiat, *l. Tam hoc iure 4. pr. ff. de Vulg. & pup. subst.* Patri quidem, si ei filius institutus hæres non erit; quòd Pater filio impuberi Titium substituendò, in casum, quò is hæres non erit, Titium si-

bi quoque substituisse videatur: itaque, ut dictum, substitutio pupillaris vulgarem complectatur. Pupillo verò, si testatoris hæres factus decesserit ante impletos annos pubertatis: quò casu substitutus pupillo succedit in bonis, non solum ipsi aliunde quàm à patre, ante vel post conditum testamentum quæsitis, sed etiam in iis, quæ fuerunt patris & ab isto relictæ hæreditatis additione est consecutus: cum hæreditatis additione paterna & aliunde quæsitâ bona fuerint conjuncta; ut quodammodo una hæreditas reputetur, *l. Sed si plures 10. §. 2. ff. de Vulg. & pup. subst. & l. Qui patri 59. ff. de Acquir. hered.* Tertius; quòd substitutus pupilli matrem à successione, & ab ipsa etiam Legitima excludat, *l. Papinianus 8. §. 5. ff. de Inoffic. test.* ut, quantumvis aliàs, istâ à filio sibi non relictâ, mater habeat querelam Inofficiosa, §. *Tam autem 2. Instit. de Inoffic. test.* hòc tamen casu ipsi non competat; quòd, cum testamentum filius impubes non ipse sibi fecerit, sed pater, conquirit mater non possit de filio, sed de marito: iste autem uxorem instituire non teneatur, *c. 1. §. & V. fin. in 6. cit. Perez n. 15. & 29. & Zoesius n. 26. & 49.*

Sed, ut hoc ita sit, & in Foro etiam Conscientiæ procedat; cum, quòd alicui iustâ & à sacris Canonibus approbatâ lege ademptum est, sicut ei non adjudicatur in externo, sic in interno quoque sive Animæ foro non debeat, Covarruvias in *c. Cum esses 10. n. 12. & cit. Gomez cap. 4. n. 7.* exploratum tamen non est, an mater tantum excludatur substitutione pupillari expressâ: vel etiam tacitâ, quæ sub expressâ vulgari continetur. Et quidem, si sufficientes conjecturæ adessent, testatoris mentem fuisset; ut sua bona & bona filii ad substitutum, uxore exclusâ, pervenirent;

nirent : cujusmodi forent, si ille uxorem excludendi voluntatem ante testamentum conditum coram aliis declarasset : vel, si unum ex descendentes vel ascendentes suis, aut fratrem, vel causam Piam ad animæ suæ salutem substituisset ; si, inquam, tales conjecturæ adessent, tacitâ etiam pupillari matrem excludi, ex *l. Jam hoc jure cit. §. 2. verbis, Si voluntas patris non refragetur, defumunt cit.* Molina *disp. 182. n. 21. & Haunold. n. 85.*

189. Quando autem tales conjecturæ non adessent, substitutione Pupillari tacitâ matrem non excludi, voluit DD. non pauci, Opinioni suæ humanitate freti, & non desituti ratione ; quod ex dispositione Juris matri Legitima debeatur à filio liberis carente ; imò hæreditas tota, si intestatus decedat : quæ proinde matri adimenda non sunt sine autoritate Juris, eam substitutione Pupillari solum tacitâ excludi, nusquam exprimentis. Sed ratio hæc non admodum urget ; cum enim Jure patri collata sit potestas, matrem hæreditate & ipsa etiam Legitimâ privandi, eam substitutione pupillari etiâ tacitâ à testatore exclusam, merito præsumitur ; quod, extraneum impuberi substituendô, hunc magis quàm uxorê dilexisse videatur non minus, quàm illû huic prætulisse præsumitur ex substitutione pupillari expressâ ; cum taciti & expressi eadem vis sit, quando Legibus aliud cautû non reperitur, *Dauth. de Vulg. subst. n. 163. & aliis DD. accuratè allegatis Haunold. n. 91.*

Expirat substitutio Pupillaris patre condente novum testamentum ; eoque deportatô & passô maximam capitis diminutionem : morte substituti ante impuberem, cui est substitutus : impubere emancipatô & pubertatem assecutô : dum testator vivit : hæreditate ab impubere non aditâ, si ipsi extraneus fuit substitutus, & aliis modis apud DD. *cit.*

Exemplaris sic nuncupata ; quod ad Pupillaris exemplum introducta, sine, ut etiam nominatur, quasi-Pupillaris substitutio est, quâ pater aut mater vel alius ex ascendentes liberis, etiam puberibus, furiosis & mente captis ; & secundum communem DD. senium, prodigis & surdis simul ac mutis à natura, hæredes substituit in casum, quô in eodem statu sive non recuperatâ sanitate sunt decessuri, §. 1. *Instit. de Pupill. subst. l. Humanitatis g. C. de Impub. Et. cit. Covarruvias §. 6. n. 1. Molina disp. 182. n. 11. & Haunold. n. 104.*

Introducta hæc substitutio est eadem Humanitatis ; ut, cum ejusmodi liberi testamenti factionem non habeant, §. 1. *Et. Instit. Quis, test. fac. non potest. miss. eorum defectus suppleretur ab his* quibus à natura eorum cura est commissa : à patre scilicet, & ipsâ etiam matre ; quod, licet in patris, non in matris, potestate liberi sint, non minustamen in eos sit istius ; quàm patris humanitas & affectio, cujus intuitu hæc substitutio est concessa. Calu tamen, quod ejusmodi proli substituere vellet patres uterque, patrem præferri oportere ; eum, quod in ejus persona Naturalia & Civilia jura concurrant, *pr. Instit. de Nuptiis* : tum verò ; quod patris consilio filio optimè prospici leges præsumant, *l. Si plures 3. §. 1. ff. de Administr. tur. Valquius Tom. 2. de Success. §. 17. à n. 39. & Manzus in §. 1. Instit. de Pupill. subst. n. 7.*

Ut autem Exemplaris hæc substitutio valeat, requiritur Impubis, ut scilicet pubes ante furorem vel dementia sibi ipse non fecerit testamentum ; cum enim hoc furor & amentia superveniens non tollat : & cum testamentis duobus decedere non possit, existente eò, quod ipse condidit, dum sanæ mentis esset, alteri

193. alteri à patre condito testamento locus non est. Dein; ut parens exemplariter substituens testamentum sibi ipse condat, eoque filio mente capto, cui substituit, Legitimam relinquat: atque insuper; ut ei substituat liberos, si quos habet, hisque deficientibus fratres aut sorores: ac demum, his non existentibus, extraneos, quos volet, *l. Humanitas cit.* Ratio est; quòd parentum hæreditatem liberis aspicat ratio Naturalis: Humanitas etiam exigat ipsos primò, secundò verò locò ad successionem admitti, qui eis sunt proximiores, *citt. Perez n. 76. & Manzus n. 8.*

194. Effectus ritè factæ Exemplaris substitutionis est; quòd, sicut impubere, cui pupillariter, ante impletos annos pubertatis, sic etiam eò, cui exemplariter hæres substituitur est, in furore vel amentia, hisque vicina intemperie decedente, bona ejus undecunque quæ sita ad substitutum devolvantur, *l. Humanitas cit. & l. Sed si plures 10. §. 5. ff. de Vulg. & pupill. subst. citt. Perez n. 39. & Zaccus n. 79.*

Perè iidem modis hæc substitutio expirat, quibus Pupillaris: veluti, si testandi facultas auferatur testatori: si ejus testamentum corruat, ex eòve hæreditas non adeatur: si liberi nascantur ei, cui substitutio est facta, *l. Ex factò 43. pr. in fine ff. de Vulg. & pup. subst.* 195. Et præcipuè, si furiosus & mente captus respuerit, hoc est, non solum ad breve intervallum, sed ita sanitatem recuperaverit; ut ea stabilis, vel saltem ad notabile tempus duratura videatur, §. 1. & *l. Humanitas cit.* quòd tali casu cesset causa finalis hujus substitutionis; quia cum mentis sanitate etiam recuperatur testamenti factio, quæ sui juris & sanæ mentis homini non est auferenda, *citt. Perez n. 39. & Haunold. n. 121.*

196. Reciproca substitutio est, quâ plures personæ sibi invicè substituuntur, *vg. Titius ex semisse hæres esto: Caius ex semisse hæres esto: si Titius non erit, Caius ex ejus parte hæres esto, & vicissim si Caius hæres non erit, Titius ejus locò hæres erit. Vel, Titius & Caius uterque ex semisse mihi hæreses sunt. Si Titius non erit, Caius solus hæres erit. Si Caius non erit, Titius solus hæres erit, l. Jam hoc jure 4. §. 1. ff. de Vulg. & pup. subst.* Quæ verborum brevitatis aniam præbuit multis DD., ut substitutionem hanc Brevisloquam nominarent. Melius tamen & Juri conformius RR, quòd non verborum brevitatis, sed substitutionum compositione ac vicissitudine inducatur, eam Reciprocam vocant; ne cum Compendiosa, non minus, quam ipsa est, brevi confundant.

197. Quamvis autem Reciproca ab aliis hæctenus explicatis substitutionibus verborum forma & conceptione distet, effectu tamen & concipiendi modò ab illis non differt: Et ex iis plures, & eas tantum substitutiones complectitur, quæ æqualiter omnibus sibi invicem substitutis convenire possunt; cum, quando sibi invicem duo extranei substituuntur, contineat duas Vulgares; cum eorum uterque alteri substituat in vulgarem casum & sub conditione, *Si hæres non erit.* Cum verò sibi mutuò substituuntur duo filii impuberes in testatoris potestate constituti, duas Vulgares & duas Pupillares comprehendat, *l. Jam hoc jure cit. & l. Lucius 45. §. 1. ff. de Vulg. & pup. subst.* Quod si iidem filii impuberes, sibi substituti, furiosi aut mente capti sint, præter eas duas Exemplares substitutiones complectetur, *citt. Covarruvias §. 7. n. 3. & Canisus n. 41.* ubi iste & ille *n. 4.* monent casu, quò Reciproca substitutio fieret duobus inæqualis conditionis, quorum utrique æ-

O o o
quali-

qualiter non conveniret, eam non alias substitutiones comprehensuram, quam quæ conveniunt utrique; ac proinde in Reciproca substitutione, filio impuberi & puberi facta, duas duntaxat vulgares, non etiam Pupillarem contineri; ne eorum impar sit conditio; cum, si impuberi & puberi simul facta substitutio etiam Pupillarem contineret, sibi mutuo substitutorum alter ex duplici, alter ex una duntaxat: pubes impuberi ante aditam hereditatem ex Vulgari, & post eius aditionem ex Pupillari: impubes autem puberi ex sola Vulgari substitutione succedere posset: quod iniquum & alienum videbatur à mente testatoris, *cit.* Haunold. n. 164.

198. Compendiosa substitutio dicitur, quæ verborum generalitate plures substitutiones quoad plura, v.g. impubertatis, pubertatis, sanitatis &c. tempora complectitur: sicut fit, cum testator ultimam suam voluntate ait, *Titius filius meus heres esto, & quodcumque deceaserit, Caius heres esto: vel, In stiruo heredem Titium filium meum, & quodcumque mortuus fuerit, ei substituo Caium.* Quæ substitutio, si Titius, quod hereditatem non adierit, heres non fit, Vulgarem: si aditam hereditate ante pubertatem deceaserit, Pupillarem: si post pubertatem furiosus aut amens deceaserit, Exemplarem: & aliquando, si sanam mentem deceaserit, Fideicommissariam substitutionem complectitur; ut substitutus pro temporum & ætatum varietate ex ea variè admittatur, Gomez Tom. 1. cap. 7. n. 2. & *cit.* Haunold. n. 171.

Differt compendiosa ab aliis substitutionum speciebus, ut Reciproca: ab ista verò; quod ad Reciprocam plures & saltem duæ exigantur: ad Compendiosam sufficiat una persona substituta, Haunold. l. *cit.*

ARTICULUS X.

De Hæredis Substitutione Indirecta.

SUMMARIUM.

199. Hujus Substitutionis definitio.
 200. Fideicommissi origo, confirmatioque.
 201. Et diviso in Universale & Particulare.
 202. Fideicommissum relinqui ab omnibus.
 203. Et omnibus testamentis saltem habentibus, potest.
 204. Eò omnes, quibus iudicis dispositi aliquid est obventurum.
 205. Verbis, scripto, nudo coram quibusque testibus gravari possunt.
 206. Eò gravati Trebellianicam debent.
 207. Non etiam Fideicommissariam substitutione gravatus.
 208. Vel Fiduciarius hereditatem repudians aut adire coactus.
 209. Pater filium gravasse presumitur sub conditione, si sine liberis deceaserit.
 210. Sub qua gravatus, si Monachus fiat, substitutus excluditur à Monasterio.
 211. Si hoc capax sit hereditaria successione.
 212. Idque secundum aliquos, quod Monasterium sit locus Filii.
 213. Secundum alios ex præsumpta voluntate desumti.
 214. Eò de re sensus Auctoris.
 215. Substitutus etiam excluditur, si institutus Clericus fiat.
 216. Variis casibus substitutus Monasterium excluditur.